

تحلیل جرم شناختی تأمین مالی تروریسم در حقوق ایران

حسین اسدزاده بناپی^۱

محمد رسائی^۲

تاریخ دریافت مقاله: 1400/02/08 تاریخ پذیرش نهایی: 1400/05/26

چکیده

ترور که از گذشته تاریخ وجود داشته است، واژه‌ای ترس‌آلود و نفرت‌زاست و به صورت‌های مختلفی مانند خشونت، قتل و جنایت در سراسر جهان، همواره وجدان بشری را جریحه‌دار کرده و چالش بزرگی برای جهان به حساب می‌آید که هیچ‌کس تردیدی در محکوم کردن آن ندارد؛ بدین سبب در پی یافتن راه‌های مقابله با آن به ویژه از نظر حقوقی می‌باشند. هرچند در محکومیت تروریسم، اجماع جهانی وجود دارد؛ اما این اجماع گاهی با اختلاف نظرهایی مورد سوء استفاده قرار می‌گیرد. علیرغم تلاش‌های بسیاری که به نظر می‌رسد دولت‌ها در راستای مبارزه و پیشگیری از تروریسم صورت داده‌اند، اما متأسفانه این عمل همچنان باقی مانده است. شاید مهم‌ترین پشتوانه گسترش تروریسم، تأمین مالی از گروه‌های تروریستی باشد. کشور ایران به خصوص در بعد از انقلاب، خود قربانی تروریسم گسترده بوده و هست و همواره مورد اتهام برخی کشورها در صحنه جهانی است. در این پژوهش تلاش شده است تا از دیدگاه جرم‌شناختی و با تبیین نظریات جرم‌شناسی به بررسی چرایی گرایش افراد، سازمان‌ها و گروه‌های مختلف به حمایت مالی از تروریست‌ها پرداخته و با روش توصیفی / تحلیلی به این سؤال پاسخ داده شود که: "جایگاه تأمین مالی تروریسم در حقوق ایران چیست؟" نتایج بررسی‌های به عمل آمده در قوانین حقوقی موجود ایران، مبین این واقعیت است که هر نوع حمایت مالی از تروریسم همواره مخالف سیاست‌های حقوقی ایران بوده است و تلاش حقوقدانان جمهوری اسلامی ایران بر جلوگیری از هر نوع عامل گسترش تروریسم از جمله مالی می‌باشد.

^۱ دانشجوی دوره دکتری فقه و حقوق جزا، دانشکده حقوق، دانشگاه شهید مطهری (ره)، تهران، ایران. dr.hoseein.asadzadeh@gmail.com
^۲ استادیار گروه فقه و حقوق اسلامی، دانشکده حقوق، دانشگاه شهید مطهری (ره)، تهران، ایران. (نویسنده مسئول): hoseein.asadzadeh.1@gmail.com

کلید واژه‌ها

تروریسم، پولشویی، تأمین مالی، تروریسم دولتی، جرم شناسی، حقوق ایران.

مقدمه

تروریسم با مفهوم متفاوت از جمله " اقدام غیر مشروع و توطئه‌آمیز برای کشتن یک یا چند انسان با نیت سیاسی یا به خاطر نیل به هدف‌های سیاسی معین " از دیرباز در تاریخ انسان وجود داشته و شاید کهن‌ترین مفهومی است که در تاریخ و در اعتقادات اسلامی در رفتار قابیل نسبت به برادرش هابیل ثبت شده و در طول تاریخ شکل‌های متفاوتی به خود گرفته است؛ به طوری که در برهه‌ای از زمان از قالب تروریسم فردی و گروهی حتی به تروریسم دولتی نیز کشیده شده است که در صحنه جهانی علیه ملتی انجام و هزاران انسان بی گناه را به خاک و خون کشیده‌اند، که حمله امریکا به عراق به بهانه حادثه یازده سپتامبر^۱ از این قبیل است.

شاید مهم‌ترین عامل گسترش و بقای تروریسم، حمایت‌های مالی از این افراد و گروه‌هاست. گروه‌های تروریستی اقدام به تأمین مالی خود از راه‌های مختلف می‌نمایند. تجارت مواد مخدر، قاچاق نفت، فروش انسان، آدم‌ربایی و اخاذی، سرقت، استفاده از شبکه‌های اجتماعی و تهیه کلیپ‌های تبلیغاتی و جذب حامی و داوطلب از سراسر دنیا از جمله راه‌های تأمین مالی تروریسم است. در این بین گاهی برخی دولت‌ها نیز اقدام به تأمین مالی این گروه‌ها می‌نمایند؛ چنانکه در برهه‌هایی از تاریخ، زمانی که گروه، جناح یا دولتی توان پیشبرد اهداف خود از راه‌های سیاسی- اقتصادی و حتی تهدید نظامی به صورت رسمی و علنی ندارد، اقدام به تشکیل، حمایت و تأمین مالی گروه‌های تروریستی می‌نماید که ممکن است در درون یک کشور و یا حتی علیه کشوری دیگر به وقوع پیوندد. این دولت‌ها از طریق ایجاد رعب و وحشت در میان شهروندان خود در جهت اطاعت از خواسته‌های آنان و یا ایجاد یا از بین بردن یک ایدئولوژی یا سرکوب یک قوم یا مذهب (برای مثال اسلام هراسی یا غرب هراسی)، اقدام به تأمین مالی

^۱ حادثه یازده سپتامبر، حادثه مجهولی است که با گذشت زمان، حقایق جدیدی از آن آشکار می‌شود. این حادثه خط قرمز امریکاست و کسی حق انکار آن را ندارد. در جدیدترین مطالبی که از مصاحبه با شهروندان نزدیک به حادثه بدست آمده، هیچ کس تاکنون دیدن هواپیماها را تأیید نکرده است و هیچ قطعه‌ای از لاشه هواپیما دیده نشده است و به نظر، از نرم افزارهای رایانه‌ای در ایجاد این باور استفاده کرده‌اند. (مولف) طبق بررسی‌هایی که در خصوص حوادث 11 سپتامبر 2001 به عمل آمده، مشخص شده است که چند روز قبل از این حوادث، سهام شرکت‌هایی که از این تهاجمات ضرر می‌دیدند مثل شرکت‌های هواپیمایی، بیمه و غیره، به شکل گسترده ای مورد خرید و فروش قرار گرفته است. در واقع دولت‌ها و گروه‌های تروریستی در پشت این تغییرات در بازارهای جهانی بودند و با اطلاع از این حوادث و شرکت‌هایی که از این حوادث ضرر می‌دیدند، به خرید و فروش سهام و بازی با قیمت آنها پرداختند. (ابراهیم ورده، الاضرار الجانیة للحرب المالیة علی الارهاب، فی www.mondeplear.com/novol/articles/wada.htm)

برخی گروه‌های تروریستی کرده و بدین ترتیب اقدام به حذف یا تضعیف دشمنان خود می‌نمایند.

از سوی دیگر، مردم سرزمین‌های آفریقایی، غرب آسیا و خاور نزدیک، به دلیل قرار گرفتن مداوم در معرض اهداف سلطه جویانه کشورهای قدرتمند غربی چون انگلستان، فرانسه، امریکا و اصرار به عقب ماندگی و فقیر باقی گذاشتن آنان به عنوان بخشی از سیاست‌های استعماری کشورهای غربی، دچار نوعی ایدئولوژی ضد غربی و جنگجویانه شده اند که تنها راه مقابله با این نوع دیپلماسی و ظلم‌هایی تاریخی بر مردمان خود را صرفا انجام اقدام‌های تروریستی و تلافی جویانه خشونت‌بار می‌دانند. سرخوردگی و ایجاد حس انتقام، احساس حمایت شدن صرف توسط گروه‌های تروریستی، از جمله دلایل رشد و گسترش گروه‌های تروریستی در این سرزمین‌هاست. از همین رو، در این پژوهش به وسیله نظریات جرم شناختی به تبیین چرایی گرایش به گروه‌های تروریستی و تامین مالی آنها، اهداف و انگیزه‌های حمایت کنندگان، نقاط داغ، تأمین کنندگان و تامین شونده‌گان پرداخته می‌شود و واکنش حقوقی ایران به مسئله تروریسم و حمایت مالی از آنها از خلال قوانین مصوب بررسی می‌گردد.

1. مفهوم شناسی تروریسم

1-1. تعریف تروریسم

تروریسم، پدیده‌ای سیاسی امنیتی است که با خشونت همراه می‌باشد و سعی دارد در جامعه رعب، ترس و وحشت ایجاد نماید تا به اهداف خود دست یابد. هرچند تاکنون تعریف واحد و مورد اتفاقی از تروریسم ارائه نشده است، اما ویژگی ترس و خشونت مورد توافق همگان است؛ چنانکه در تعریف لغوی در فرهنگ معین آمده است: "آن که اقدام به سوء قصد یا کشتن کسی می‌کند" (معین، 1386). خمیرمایه تروریسم که همان خشونت سیاسی است در تمامی تعاریف به چشم می‌خورد. در تعریفی که وزارت دفاع آمریکا در سال 1990م. ارائه کرده است: " کاربرد غیر قانونی یا تهدید به کاربرد زور یا خشونت بر ضد افراد یا اموال برای مجبور یا مرعوب ساختن حکومت‌ها یا جوامع که اغلب به قصد دستیابی به اهداف سیاسی، مذهبی یا ایدئولوژیک صورت می‌گیرد. (فیرحی، 1385: 4) و نیز در دائرة المعارف بریتانیکا تروریسم به معنی " کاربرد سیستماتیک ارعاب یا خشونت پیش بینی ناپذیر بر ضد حکومت‌ها، مردمان یا افراد برای دستیابی به یک هدف سیاسی است. (دائرة المعارف بریتانیکا، 1996) سلیمانی در کتاب آشفستگی معنایی تروریسم، تعریفی از آنگلو کورلت می‌آورد که: "اعمال خشونت و زور،

تعقیب اهداف سیاسی، ایجاد وحشت و ترس، تهدید و واکنش‌های پیش‌دستانه، آماج خشونت و سازمان‌یافتگی خشونت." (سلیمانی، 1385: 3)

1-2. تاریخچه تروریسم

خشونت پدیده‌ای است که بشر در سراسر تاریخ زندگی خود با آن مواجه بوده است. هرچند قدمت تاریخچه تروریسم به زمان هابیل و قابیل (پسران حضرت آدم ع) می‌رسد، اما در برهه‌های از تاریخ، گهگاه برداشت مثبتی از این عمل داشتند مانند ژاکوبین‌ها¹ در فرانسه و یا تاگ‌ها² در هند که افرادی از فرقه‌های مختلف را بدون انگیزه سیاسی و صرفاً به عنوان قربانیانی برای خدای بانوی کالی³ با ریسمان ابریشمین خفه کرده و به قتل می‌رساندند. اما بتدریج این واژه دارای بار منفی گردید به طوری که مثلاً ادموند برک در نوشته خود در سال 1795 م. از هزاران درنده دوزخی که خود را تروریست می‌خوانند که به جان مردم افتاده‌اند، نام می‌برد. در 1793 م. این واژه به معنای "حکومت وحشت" در فرانسه خوانده می‌شد. (طیب، 380: 1-2) بتدریج با پیدایش حکومت‌های به ظاهر مبتنی بر دموکراسی، نه تنها این عمل ددمنشانه در کشورها کاهش نیافت، بلکه روز به روز بر دامنه آن افزوده شد و از اهداف فردی و گروهی تبدیل به تروریسم دولتی گردید و مردم بی‌گناه برخی کشورها را به خاک و خون کشیدند که مردم بی‌دفاع عراق پس از سقوط صدام، نمونه‌ای است که گرفتار این تروریسم دولتی امریکا شدند؛ تا جایی که امریکا شرکت‌های تروریستی مانند بلک واتر⁴ را مأمور ترور خانواده‌های عراقی کرده بود. در ایران پس از انقلاب، توسط تروریست‌های منافق (مجاهدین خلق ایران) تحت‌الحمایه امریکا، بیش از 17 هزار نفر از مردم کوچه و خیابان این کشور را به جرم انقلابی بودن به رگبار بستند و در نهایت هم به کشور عراق در زمان جنگ گریختند و به خدمت صدام، رئیس‌جمهور جنگ طلب عراق در آمدند.

نکته دیگر اینکه واژه تروریسم به خصوص از قرن بیستم دارای دو نگاه متفاوت گردید که در تضاد کامل با یکدیگر می‌باشند. در حقیقت تعریف تروریسم یکی از بهترین مثال‌ها از وجود گرایش‌هایی است که با در نظر گرفتن منافع معرفین آن، رسیدن به توصیف و تبیین بیطرفانه را غیر ممکن می‌سازد. پیوند میان مفهوم تروریسم و منافع و تکنولوژی قدرت گروه‌ها، احزاب و

¹ Jacobins

² Thugs

³ Kali

⁴ Black Water, s company

دولت‌ها علت اصلی شکست پروژه تعریف علمی این پدیده است. به‌عنوان مثال، ترور مردم عراق و یا خانواده‌های فلسطینی از سوی استکبار جهانی به عنوان حفظ منافع امریکا و اسرائیل دانسته شد و مقاومت مردم عراق و فلسطین علیه سلطه طلبی و زیاده خواهی‌های امریکا و اسرائیل، حوادث تروریستی قلمداد می‌گردد.

اندیشمندان علوم سیاسی، تروریسم را از نظر تاریخی تقسیم به دوران تروریسم پیشامدرن یا سنتی، تروریسم مدرن، تروریسم پسامدرن، تروریسم در عصر اتم و تروریسم مجازی یا سایبرتروریسم^۱ می‌نمایند که تمام این انواع از حیث ماهیت، اهداف و کارکرد مشابه می‌باشند.

3-1. انواع تروریسم

از سال 1972م. تروریسم به صورت مسئله‌ای کلی در مجمع عمومی سازمان ملل متحد تعریف شد و در اوایل دهه 1990م. تغییری چشمگیر پیدا نمود. روند تعیین مصادیق تروریسم در کنوانسیون‌های سازمان ملل متحد از حیث تاریخی عبارت بودند از: اقدامات غیر قانونی علیه امنیت هواپیمای غیرنظامی (1971)، جرایم علیه افرادی که مشمول مصونیت‌های بین‌المللی هستند، نظیر دیپلمات‌ها و نماینده‌های سیاسی (1973)، گروگانگیری (1979)، سرقت، دزدی و یا هرگونه در اختیار گرفتن غیر قانونی مواد هسته‌ای و یا تهدیداتی نظیر آن (1979)، خشونت‌های غیر قانونی در فرودگاه‌ها (1988)، اقدامات غیرقانونی علیه سکوهای نفتی مستقر در فلات قاره (1988)، بمب‌گذاری‌های تروریستی (1997)، و تأمین مالی تروریسم (1999). (خبیری و دربندی، 1390: 157)

در یک تقسیم بندی دیگر، تروریسم^۲ انواع مختلفی دارد:

- تروریسم سیاسی، هرگونه کاربرد غیرقانونی و سازماندهی شده که با زور یا خشونت علیه اشخاص و اموال توسط سازمان‌ها و شبکه‌های جهانی وابسته به قدرت‌های سلطه‌گر به قصد ترساندن یا وادار کردن شهروندان یا دولت‌های دیگر کشورها به انجام کاری در راستای یک هدف سیاسی یا اجتماعی خاص صورت می‌گیرد. (عبدالله خانی، 1386: 45)
- اقتصادی، اقتصاد و ثروت یک کشور را هدف قرار می‌دهند که یک عمل مجرمانه به حساب می‌آید. نظیر تحریم‌های اقتصادی علیه یک کشور (توکلی، 1391: 81)

¹ Cyberterrorism

² Terrorism

- فرهنگی، تهاجم به اعتقادات، فرهنگ، باورداشته‌ها، هنجارها، گفتمان‌ها، شعارها، ارزش‌ها، الگوها و سمبل‌های شخصیتی و تاریخی و اعتقادی و نمادهای فرهنگی یک جامعه که کاهش نرخ وحدت و امنیت ملی در آن کشور را دنبال دارد.
- سایبری. شاید بتوان گفت که از جدیدترین نوع تروریسم در عصر حاضر، تروریسم سایبری است که در دهه 1980م. توسط شخصی به نام کالین باری¹ تعریف شد. بدین معنا که وقتی تروریسم و فضای مجازی با هم ترکیب شوند، دیگر از حمله‌های فیزیکی خبری نیست. (حاجیانی و ضمیری، 1389: 40)
- علمی، از بین بردن تاریخ علوم مختلفی که به وسیله کشورهای گوناگون پایه‌گذاری شده و گسترش یافته اند و انتساب این تاریخ‌ها به چند کشور خاص به منظور از بین بردن قدرت نرم کشورهای مبدأ که همانا سابقه پیشرفت فناوری و علوم در آن کشورها می‌باشد. چنانکه تقریباً بسیاری علوم منتسب به قرن 17 به بعد آنهم در چند کشور محدود اروپایی است.

در یک تقسیم بندی دیگر تروریسم منقسم به فردی، گروهی و دولتی می‌شود که نوع دولتی آن بخصوص از قرن بیستم بیشتر رایج شده است. نوام چامسکی² در چارچوب رویکرد رادیکال معتقد است: " اگر تنها خصیصه مشترک میان تعاریف ارائه شده از تروریسم را کشتن غیر نظامیان با اهداف سیاسی بدانیم، هیچ کشوری مانند ایالات متحده آمریکا مرتکب اعمال تروریستی نشده است." (حاجیانی و ضمیری، 1389: 189)

4-1. گونه شناسی مالی تروریسم

1-4-1. تامین کنندگان مالی تروریسم

1-1-4-1. دولت‌ها

نیاز تروریست‌ها به منابع مالی موجب گردید تا با توجه به هم پوشانی منافع آنها با برخی از دولت‌ها، حامیانی مالی از میان دولت‌ها به دست آورند. این دولت‌های با صرف چنین هزینه‌هایی منافع خود را از شیوه‌های نامشروع دنبال می‌کنند. کمک‌های مالی آمریکا و برخی کشورهای اروپایی، شوروی سابق، به گروه‌های تروریستی مارکسیستی سراسر جهان در همین

¹ Collin Barry

² Noam Chamsky

راستا صورت می‌گرفت. " لیبی چنین کمک‌هایی را سخاوت‌مندانه به گروه‌هایی چون بریگادهای سرخ، ارتش جمهوری خواه ایرلند، ببرهای تامیل، ارتش سرخ ژاپن و دیگر گروه‌ها تقدیم می‌کرد." (Adames, 1986: p37) حمایت کشورها از تروریسم عمدتاً به شیوه‌های پنهانی و غیر مستقیم است و در این میان عمدتاً شیوه‌هایی را در پیش می‌گیرند که راه هر گونه اتهام را بر آنان می‌بندد. (باندورا، 1381: 288-289) این حمایت‌ها به تشکیل تروریسم تحت حمایت دولت منجر شده است. به عبارتی، از این طریق دولت‌ها اهداف سیاسی خود را دنبال می‌کنند، در حالی که هویت خود را پشت نام گروه‌های دیگری که به طور مستقیم در اقدامات تروریستی درگیرند، مخفی نگه می‌دارند و از این بابت نیز اهداف خود را پیگیری و هم‌وجه بین‌المللی خود را حفظ می‌کنند. از مهم‌ترین و رایج‌ترین حمایت‌های دولت‌ها از گروه‌های تروریستی، تأمین مالی آنهاست. استفاده از منابع مالی دولت‌ها برای سازمان‌های تروریستی یک امتیاز عمده محسوب می‌شود که مستقیماً از درآمدهای ملی کشور سرچشمه می‌گیرد. وابسته بودن کمک‌های مالی به اقتصاد کشور کمک‌کننده، گروه‌های تروریستی را امیدوار می‌کند؛ به علاوه به واسطه همین کمک‌های مالی از حمایت‌های دیپلماتیک دولت نیز برخوردار خواهند بود... از سوی دیگر، قواعد و مقررات راجع به مبارزه با تأمین مالی تروریسم را ناکام می‌گذارد. (الهوپی نظری و دیگران، 1396: 732) اقدام‌هایی چون، قتل، ایجاد رعب و وحشت برای غیرنظامیان یا سازمان‌دهی و تشویق اقدامات ذکر شده، همواره به منزله نقض فاحش حقوق بشر و حقوق بشردوستانه محکوم است و کلیه اسناد بین‌المللی اعم از اسناد سازمان ملل متحد و سایر کنوانسیون‌های بین‌المللی دست‌کم بر این مسئله اجماع داشته‌اند که دولت‌ها باید از سازماندهی، تحریک یا مشارکت در اقدامات تروریستی خودداری کنند، اما هنوز دولت‌هایی هستند که قصد قلع و قمع کردن شبکه‌های تروریستی را ندارند یا دست‌کم مایل نیستند منابع مالی تروریست‌های نوحاسته را خشک کنند. (فلسفی، 1390: 104)

1-4-2. بازار بورس و خدمات

بازار بورس اوراق بهادار به دلیل پیچیدگی‌هایی که در کار تأمین سرمایه دارا است و گمنامی و بی‌نام و نشانی معامله‌کنندگان در این موسسات و حاکم نبودن فرهنگ سنتی نظام مالی و دسترسی همیشگی به اوراق بهادار صرف نظر از رونق یا کساد بازار، از جمله بازارهایی است که به راحتی می‌تواند در تأمین مالی تروریسم از طریق پولشویی و خرید و فروش سهام مورد توجه تأمین‌کنندگان قرار بگیرد. (آن، آر. سورث و گراهام، 1376: 68) چنین بازارهایی

برای فعالیت نیاز به تبدیل دارایی‌های خود به پول دارند. لذا جریان یافتن بی‌قید و شرط سرمایه، از نظر عاملین بازار دارای اهمیت و اولویت زیادی است. دلالتان شرکت‌ها ضرورتاً شناخت مستقیم و بلا واسطه از مشتریان خود ندارند، بلکه موسسات مالی دور از کرانه که از طریق وکلا و مشاوران مالی و یا از طریق یک بانک خارجی معامله می‌کنند، نمایندگی مشتریان دلالتان را به عهده دارند. نماینده نیز ممکن است فقط عامل یا امین مالک واقعی باشد و مالک واقعی حتی برای وی نیز نامعلوم باشد. (ورده، سایت موندپلیئر) در بخش بیمه نیز به عنوان بنگاه‌های خدماتی، به دلیل گستردگی و حجم این صنعت، دسترسی آسان و گوناگونی خدمات و سهولت پذیرش مشتری و قابلیت انتقال بیمه نامه نسبت به پولشویی آسیب‌پذیر است. به خصوص که در برخی مناطق این موسسات به طور بین‌المللی فعالیت می‌کنند و در نتیجه به طور طبیعی از نمایندگی‌ها و واسطه‌هایی استفاده می‌کنند که در بسیاری موارد ضرورتاً مرتبط و تحت کنترل و نظارت شرکت اصلی نیستند. بنابراین، از آنجایی که تعیین این مساله که چه کسی ذینفع در قرارداد بیمه است، با توجه به بیمه‌گذار متفاوت می‌شود، اعمال قواعد شناسایی مشتری با مشکل روبه‌رو می‌شود و مشخص نیست که این قواعد باید نسبت به بیمه‌گذار رعایت شود یا ذینفع نهایی. لذا موسسات بیمه قابلیت ذاتی برای پولشویی و تأمین مالی تروریسم را به خصوص در مرحله جایگزینی دارا هستند. (بستگانی، 1387: 14)

1-4-3. موسسات

الف. کازینوها: کازینوها و سایر باشگاه‌های قماربازی مدت‌های زیادی است که به‌عنوان پوشش کاملاً موثری برای مقاصد پولشویی و تأمین مالی تروریسم به کار می‌روند. فعالیت کازینوها غالباً بر گردش پول نقد متمرکز است و بسیاری از عملیات بانکی در آنجا نیز انجام می‌شود. در کازینوها، همه نوع ارز خارجی را تبدیل می‌کنند، صندوق امانات در اختیار مشتریان می‌گذراند و مبالغ هنگفتی به صورت نقد یا چک پرداخت می‌کنند. حتی در کازینوهای معروف به مشتریان اعتبار می‌دهند. یعنی مشتری می‌تواند پول خود را به طور امانی به یک کازینو بسپارد و آن را در کازینوی شهر دیگر دریافت کند. (رابینسون، 1381: 45) چنانچه پولشویان خود مالک کازینو باشند، پول‌های نامشروع را با درآمدهای کازینو در هم آمیخته و به حساب می‌گذراند.

ب: خیریه‌ها یا (NPO): موسسات غیرانتفاعی نام سازمان‌هایی است که با هدف کمک‌رسانی و انجام امور اجتماعی ایجاد شده است. نقش این سازمان‌ها با توجه به حجم پولی

که سالانه در سیستم گردش مالی آنها جابه جا می‌شود، قابل مشاهده است. گردش مالی این سازمان‌ها حدود 1/3 تریلیون دلار و معادل 7 برابر تولید ناخالص داخلی انگلیس و فرانسه است. بیش از 40 میلیون نفر در سراسر جهان در 50 شرکت مرتبط با این موسسات در حال اشتغال هستند. این سازمان‌ها در سال 2006م. مبلغ 20 میلیارد دلار جهت انجام هزینه‌های عملیاتی خود تأمین نمودند که برهمین اساس می‌توان به نقش حساس و حیاتی که آنها در گردش چرخه اقتصاد دارند، اذعان نمود. ایالات متحده آمریکا، به عنوان بزرگ‌ترین اهدا کننده، دارای بیشترین کمک‌های خیریه‌ای جهان در داخل و خارج است؛ همچنین این سازمان‌ها به عنوان نهادهایی حامل شناخته شده‌اند. چراکه این سازمان‌ها، نهادهایی دارای قوه‌ی تأمین مالی تروریسم شناخته می‌شوند و از همین رو، آسیب پذیرند. این سازمان‌ها در عین حالی که فرصت‌های بسیاری را در اختیار تأمین مالی تروریسم یا پولشویی قرار می‌دهند، نقش پررنگی نیز در مقابله با تروریسم دارند. این سازمان‌ها می‌توانند با ایجاد ساختارهای اجتماعی و فراهم آوردن فضای گفت و شنود و درک متقابل در جامعه، از بروز زمینه‌های ایدئولوژیک پیوستن به تروریسم و افزایش تروریسم در جهان پیشگیری نمایند. در کشورهای مختلف برنامه‌های خاصی جهت مهار حامل‌های مالی برای تروریسم، در نظر گرفته شده است که از آن با عنوان مبارزه با تأمین مالی تروریسم یا (CFT)، یاد می‌شود. اما باید پذیرفت که CFT هیچ اقدام پیشگیرانه اجتماعی جهت مقابله با تأمین مالی تروریسم ارائه نمی‌دهد. همچنین از سوی دیگر، دولت‌ها می‌بایست از به کار بردن نام خیریه‌ها در انجام پولشویی یا تأمین مالی تروریسم جلوگیری کنند، زیرا در غیر این صورت به موقعیت و عملکرد این موسسات خدشه وارد می‌شود. گاهی این سازمان‌ها توسط سرمایه دارانی تشکیل می‌شود که هدف آنها از ابتدا فراهم آوردن زمینه کمک به اقدام‌های تروریستی است. CFT برنامه‌هایی با عنوان حسابرسی مالی جهت مقابله با این طرح‌ها ارائه کرده است. (CTITF Working Group Report, 2009:16-17)

1-4-1. اشخاص حقیقی و حقوقی

روش‌هایی که اشخاص حقیقی یا حقوقی جهت تأمین مالی تروریسم به کار می‌برند شامل موارد زیر است:

الف. اسمورفینگ¹: این روش احتمالاً عمومی‌ترین روش مورد استفاده در بین روش‌های پولشویی می‌باشد و شامل تعداد زیادی از افراد می‌شود که به وسیله مجرمین استخدام می‌شوند

¹ Smurfing

تا عملیات بانکی کمتر از میزانی که مشمول شرط گزارش‌دهی به مقامات مسئول پولشویی می‌شود را، انجام دهند. این شیوه در کشورهایی مورد استفاده قرار می‌گیرد که طبق قانون وقتی مبلغ معامله به حد معینی برسد و باید به مقامات مسئول پولشویی گزارش داده شود. برای مثال در آمریکا معاملات نقدی با مبلغ بیش از ده هزار دلار و در اروپا با مبلغ بیش از 15 هزار یورو (و در ایران بالای 200 میلیون تومان) باید گزارش شود. (www.cs.utah.edu/kmay) این روش به ویژه در آمریکا و کانادا بسیار رایج است. (www.justice4you.org/money) به همین جهت مقامات آمریکایی به منظور جلوگیری و مبارزه با این روش مقرر داشته‌اند که چنانچه معامله‌ای به حد ده هزار دلار نرسد اما به نظر مقامات بانکی مشکوک باشد، نیز باید گزارش شود.

ب. حواله: یک سیستم موازی و یا جایگزین سیستم بانکی است که برای انتقال پول استفاده می‌شود، بدون اینکه پول واقعا جاری شود. (M. Jost, & Sandhu, 2001) این سیستم که بیشتر توسط مهاجرین و برای فرستادن پول برای خانواده و آشنایان در میهن خود مورد استفاده قرار می‌گیرد، بدین شکل است که شخصی که قصد انتقال مقداری پول به کشور دیگر را دارد با مراجعه به یکی از موسساتی که بدین منظور تأسیس شده است، پول مورد نظر خود را به آنها می‌سپارد و موسسه حواله نیز با همکار خود در کشور مورد نظر فرستنده تماس می‌گیرد و از او می‌خواهد معادل پولی که وی از فرستنده گرفته است به واحد پول محلی به شخص مورد نظر فرستنده تحویل دهد و مقداری هزینه نیز از فرستنده می‌گیرد. این موسسه در معاملات بعدی که با موسسه موجود در کشور مقصد دارد، این مقدار پول را با موسسه تحویل دهنده پول، تهاتر می‌کند. بنابراین سیستم حواله کاملا بر پایه اعتماد بین موسسات صورت می‌گیرد. این سیستم انتقال که در خاور دور Chop و در هندوستان Hundi خوانده می‌شود در سال‌های اخیر در خاورمیانه و به خصوص دویی و پاکستان متمرکز شده است. (www.AcFe.com) این سیستم به ویژه در اروپا بسیار فعال است. چون تعداد زیادی از مهاجرین آسیایی و آفریقایی که در اروپا کار می‌کنند با استفاده از حواله قسمتی از حقوق خود را برای خانواده‌هایشان می‌فرستند. در انگلستان در سال 1991، حدود 1000 موسسه حواله وجود داشته است که در میان آن‌ها 12 موسسه به پولشویی و تأمین مالی تروریسم، مشغول بوده‌اند. (Clutter buck, 1995: 103)

1-2-4-1. گروه‌های تروریستی

مشهورترین گروه‌های تروریستی در این برهه از تاریخ که اقدام به تامین مالی خود از راه‌های پولشویی و جذب حمایت‌های مالی از افراد، نهادها و دولت‌ها می‌نمایند، عبارتند از: طالبان، القاعده، شبکه حقانی، حزب اسلامی گلبدین حکمتیار، جبهه النصره، داعش، جیش محمد، امارات اسلامی قفقاز و جنبش اسلامی ازبکستان هستند. این گروه‌ها با انجام فعالیت‌های رسانه‌ای در کشورهای اروپایی موفق به جذب نیرو و کمک‌های مالی هم از میان مهاجرین مسلمان و غیر مسلمان ساکن در این کشورها و هم در میان زنان و نوجوانان اروپایی، شده‌اند. (<https://www.bartarinha.ir>) از میان این گروه‌ها، گروه داعش به دلیل اقدام‌های خشونت آمیز و تأثیری که بر زنان و نوجوانان اروپایی گذاشته است، بسیار مشهور بود که با تفکرات افراطی تکفیری در طیف سلفی‌های جهادی و تروریستی، که با هدف ایجاد خلافت در سوریه و عراق در سال 2006م. وجود آمد و حملات تروریستی بسیاری را در عراق، سوریه، پاکستان و کشورهای اروپایی برعهده گرفت. پس از مرگ ابوعمر بغدادی در سال ۲۰۱۰ ابوبکر بغدادی به عنوان جایگزین وی معرفی شد. (کریمی، 1394) قاچاق نفت و اشیای قیمتی از سوریه و انتقال آن به خاک ترکیه و فروش آنها در بازار سیاه، غارت اموال مردمی و دولتی از جمله دستبرد به بانک‌ها، گرفتن مالیات از تاجران و مغازه داران محلی، تجارت موادمخدر، اخاذی و آدم ربایی، جعل و تقلب در کنار حمایت‌های مالی شهروندان و دولت‌های عربی از جمله عربستان و قطر، فروش برده داری و کنیز فروشی از مهم‌ترین فعالیت‌های این گروه تروریستی برای رفع نیازها و هزینه‌های مالی خود است. (نساج و دیگران، 1394: 43)

1-2-4-2. دولت‌ها

بزرگ‌ترین خطری که امروزه جهان با آن مواجه است، خطر ناشی از گروه‌های تروریستی به ویژه گروه‌هایی است که تحت حمایت دولت‌ها می‌باشند. (درشاوتیز، 1383: 348) دولت‌ها برای تحقق آن دسته از اهداف سیاست خارجی که از دیگر راه‌های سیاسی یا نظامی قابل حصول نیست و هم چنین برای به دست آوردن یا تقویت پایگاه قدرت و نفوذ خود در میان جنبش‌های ایدئولوژیک و فرونشاندن مخالفان داخلی خود و حذف آنان از این شیوه استفاده می‌کنند. ردیابی اقدام‌های آنها اغلب دشوار و در عین حال به دلیل مخفیانه بودن جهت دستیابی به اهداف مورد نظر خود احزاب و گروه‌هایی را برای انجام فعالیت‌های تروریستی حمایت و تامین مالی می‌کنند. (رئیزی و حیدرقلی زاده، 1396: 71) دولت ایالات متحده آمریکا در دهه ۸۰ و

اواسط دهه ۹۰ با کمک‌های مالی و نظامی به مجاهدین افغانی، آن‌ها را جهت مقابله و نفوذ شوروی و کمونیسم در اجرای سیاست خارجی خود در منطقه خاورمیانه تجهیز و حمایت کرد تا اقدام‌های تروریستی خود را علیه این کشور در خاک افغانستان ادامه دهند. (نجفی ابرند آبادی، ۱۳۸۶: ۲۵) بعد از خروج دولت روسیه از افغانستان، گروهک القاعده در سال ۱۹۹۶ تقریباً نیمی از خاک افغانستان را به تسلط خود در آورد و از طرف دولت‌هایی چون پاکستان، عربستان سعودی و امارات متحده عربی به رسمیت شناخته شد. دولت آمریکا با همکاری و کمک‌های مالی به بن لادن تروریست سعودی، نفرت و اعضای شبکه جهانی القاعده را در اردوگاه‌های مورد نظر خودشان آموزش می‌دادند که این امر منجر به تجهیز کردن شبکه جهانی القاعده گردید.

1-5. حمایت مالی تروریسم

حمایت مالی دولت‌ها از گروه‌های تروریستی که با عنوان تأمین مالی تروریسم شناخته شده است به معنای ارائه یا جمع‌آوری وجوه است، به هر وسیله، به طور مستقیم یا غیر مستقیم، بر خلاف قانون و گاهی هم به صورت قانونی با گذراندن مصوبه در مجالس آن کشورها و به طور عمد، به قصد یا با علم به اینکه به طور کلی یا جزئی صرف اعمال تروریستی شود. مطابق این تعریف هرگونه کمک مالی به صورت منقول یا غیر منقول، وجه نقد یا مال عینی و دینی، یا هر نوع اسناد یا ابزار الکترونیک یا دیجیتال از قبیل: اعتبارات بانکی، چک مسافرتی، چک‌های بانکی، سهام و حواله‌ها به گروه‌های تروریستی، تأمین مالی تروریسم محسوب می‌شود. (زر نشان، ۱۳۸۶: ۸۱)

1-6. ویژگی‌ها و مختصات تروریسم

- تروریسم همراه با خشونت یا تهدید به خشونت است. خشونت اولین ویژگی اساسی تروریسم است که با شیوه‌ها و ابزارهای متفاوتی ممکن است صورت گیرد؛
- تروریسم یک پدیده کاملاً سیاسی است. هرچند ممکن است مقاصد امنیتی را هم دنبال داشته باشد در واقع برای گرفتن امتیاز سیاسی و سایر خواست‌ها و مطالبات گروه تروریستی از مسئولین، سیاستمداران و زمامداران حاضر در قدرت صورت می‌گیرد؛
- تروریسم دارای عقلانیت سودمحور است. کسب اهداف و منافع افراد، گروه‌ها یا دولت‌ها، محدوده توجیه تروریسم را برای عاملان آن تعیین می‌کند؛

- تروریسم یک پدیده معنادار و حامل پیامی است. معنا یا پیام آن، این است که یک تروریست در طرح خواسته‌های خود و در رسیدن به هدف خود و در رساندن مقصود و منظور خود به طرف‌های مقابل (که عمدتاً دولت‌ها هستند) به دلیل شرایط حاکم بر وضعیت موجود از راه‌هایی غیر از ترور از جمله گفتگو و مذاکره در مانده است و به نظر خودش به منظور حفظ بقاء خودش به آخرین راه حل یعنی ترور دست زده است. (فیرحی و ظهیری، 1385: 4-5)
- تروریسم یک پدیده‌ی نسبی است و در بین کشورها از حیث تعریف و مصداق وفاقی صورت نگرفته است. چه بسا سازمانی یا گروهی از منظر یک کشور تروریستی به حساب آید و دیگر کشورها آن را تروریستی ندانند. مانند سازمان حماس که یک سازمانی آزادی‌بخش است و عملیات خود علیه اسرائیل را عملیات استشهدادی می‌داند، اما امریکا و اسرائیل این سازمان را سازمانی تروریستی و عملیات آن را انتحاری می‌نامند.

2. نظریه‌های جرم‌شناختی تبیین‌کننده تامین مالی تروریسم

2-1. فشار و بی‌سازمانی اجتماعی

این نظریه بی‌نظمی و عدم انسجام اجتماعی را منجر به جرم و کجروی می‌داند. در زمانی که انفکاک بین هدف‌های فرهنگی ارزشمند و وسیله‌های اجتماعی مشروع جهت نیل به آن اهداف وجود داشته باشد، عدم انسجام جامعه تجلی می‌یابد. هر چه گروه، جامعه، یا اجتماع، بی‌سامان‌تر یا بی‌هنجارتر باشد، نرخ جرم و کجروی بالاتر خواهد بود. مرتون بیان نمود که بی‌هنجاری مشخصه کلی جامعه آمریکایی است و به‌طور کلی، در طبقات پایین، افزون‌تر است؛ زیرا آن‌ها بیش از دیگران از فرصت‌های مشروع دور نگه داشته شده‌اند؛ بنابراین، سطوح بالاتر بی‌هنجاری و بی‌سازمانی اجتماعی در گروه‌های قومی محروم و طبقه پایین، علت نرخ بالای جرم و بزهکاری در این گروه‌ها است. (جوآنمرد، 1390: 105)

نظریه مرتون به ساخت‌های اجتماعی که فشارهای خاصی را بر برخی افراد وارد می‌کند، اشاره دارد و بیان می‌کند که این فشارها موجب می‌گردد تا افراد به کارهایی که از نظر جامعه نیز مجرمانه است اما سبب بقای آنها می‌شود، دست یازند. (Merton, 1968:186-187, 194) به نظر مرتون تنها هنگامی فقر و محدودیت‌های ناشی از آن جرم‌زا می‌شوند که افراد فقیر شیفته رسیدن به ارزش‌های مورد تایید اعضای جامعه باشند و برای رسیدن به آن با کسانی وارد رقابت شوند که فرصت‌های مشروع را به میزان بیشتر در اختیار دارند. (سखाوت، 1374: 54) در بررسی علل پیوستن افراد به گروه تروریستی داعش، نبود شغل و منابع مالی کافی برای گذران

زندگی از علل عمده آن مطرح شده است. ماجد غماس، رئیس دفتر مجلس اعلاى اسلامى عراق نیز در این مورد چنین بیان نمود که: "عوامل مادی در جذب نیروهای داعش بسیار موثر بوده است." (<http://alwaght.com/fa/News/>)

2-2. کنترل اجتماعی

کنترل اجتماعی در برگیرنده مجموعه ای از منابع مادی و نمادین و اصول و قوانین معین و دارای ضمانت اجرا است که یک جامعه در اختیار دارد و از آنها برای تضمین هم‌نوایی رفتار اعضای خویش، در برابر جرم و ارتکاب اعمال مجرمانه استفاده می‌کند. براساس این نظریه دو فرایند کنترل اجتماعی و جامعه پذیری، از جمله مکانیزم‌های مهم تحقق نظم اجتماعی به شمار می‌روند. از این رو، اگر جامعه پذیری به طور صحیح صورت نگیرد، کنترل اجتماعی ضرورت می‌یابد. اما اگر این فرایند به خوبی انجام گیرد، هر دو فرایند به حفظ نظم اجتماعی می‌انجامد و اعمال فرد و جامعه قابل پیش بینی می‌شود. کنترل اجتماعی زمانی مطرح می‌شوند که تخلف‌های افراد خطری برای تحقق هنجارها و ارزش‌های جامعه پدید آورند. در این صورت این تخلف‌ها جرم تلقی می‌شوند. (سلیمی و داوری، 1380: 580) در صورتی که نهادها و سازمان‌های کارگزار جامعه پذیری، نظیر خانواده، مدرسه و وسایل ارتباط جمعی کارایی لازم را نداشته باشند، جامعه دچار بی‌سامانی اجتماعی می‌شود که پیامد آن نیز گرایش به ارتکاب جرم است. (ابوالمعالی، 1389: 21) بر همین اساس، در جوامعی که دارای چارچوب فرهنگی متفاوت و اغلب نابه سامان است و افراد ارزش‌های اجتماعی مورد نظر خود را در جامعه نمی‌یابند و یا علاقه‌ای به پذیرش ارزش‌های جامعه ای که در آن ساکن هستند، ندارند، گرایش به سمت بروز رفتارهای مجرمانه یا ارتکاب اعمال خشونت آمیزی چون اعمال تروریستی یا حمایت از گروه‌های تروریستی افزایش می‌یابد و این موضوع زمینه حمایت از این گروه‌ها را فراهم می‌کند.

2-3. نظریه مارکسیستی

این جرم‌شناسی به عنوان یک دیدگاه کلان و انتقادی که کل سیستم عدالت کیفری و نظام حکومتی را زیر سوال می‌برد، در پی برجسته کردن نابرابری‌های جامعه طبقاتی و نشان دادن تأثیر این عوامل بر روی تعریف جرم و روند جرم‌انگاری و همچنین مقابله با جرم و واکنش اجتماعی در این زمینه بود. (وایت و هینس، 1383: 167) این نظریه، که در جرم‌شناسی

واکنش اجتماعی مطرح می‌شود، عمدتاً جنبه سیاسی و اقتصادی دارد. به نظر مارکس در جوامع سرمایه‌داری، اقتصاد زیربنا و حقوق یکی از اجزای روبنا است و به عقیده او، جرم در جوامع سرمایه‌داری در واقع، فریاد طبقه زیردست و فقیر بر وضع موجود، شرایط غلط و نابسامان اقتصادی، عدم تساوی طبقاتی یا نابرابری‌های اقتصادی و نحوه تقسیم سرمایه و تولید در آمد و کار است (نوربها، 1385: 48) و بر جرم و مجرمیت به عنوان محصول قهری حاکمیت فاسد و مفسد نظام سرمایه داری تأکید می‌ورزد (صفاری، 1388: 505) نمونه بارز در گروه‌های تروریستی که با هدف برقراری عدل الهی و ریشه کردن ظلم و ستم بالاخص به مسلمانان به وجود آمده و قدرت گرفته است، گروه اسلام‌گرای داعش است. این گروه برپایی حکومت دینی و اجرای شریعت اسلامی را وظیفه خود می‌داند و معتقد است که تنها راه دستیابی مسلمانان به عدل الهی اجرای دستورات شریعت اسلامی است.

(<https://fa.wikipedia.org/wiki/>)

4-2. نظریه پست مدرن

جرم‌شناسی پست مدرن یا التقاطی از دهه ۱۹۹۰ م. متولد شد که یک رویکرد مثبت ارائه می‌کند. این نظریه، خوانش‌های تک ساحتی از جرم را نمی‌پذیرد و با ترکیب نظریه‌های مختلف از رشته‌های علمی گوناگون و استفاده از تمام رویکردهای فکری که به پست مدرنیسم نظاره دارند، سعی در تحلیلی همه جانبه دارد. نگاه به جرم به عنوان یک واقعیت عینی در این نظریه جایی ندارد و جرم‌شناسان پست مدرن بر این باورند که به علت پیچیده بودن روابط انسانی و اجتماعی، به نظریه‌های پیچیده علت شناختی مانند نظریه آشوب نیز نیاز است. در پست مدرنیسم علت جرم، خطی و قابل پیش بینی نیست، بلکه حساس به شرایط اولیه و غیر قابل پیش بینی دقیق است. (نجفی ابرند آبادی و گلدوزیان، 1397: 9) نظریه آشوب، برای فهم نظام‌های پیچیده و آشوبناک که مشخصه‌هایی مانند غیر قابل پیش بینی بودن، غیر خطی بودن، حساس به شرایط اولیه و غیره دارند، به کار گرفته می‌شود و از چشم انداز نظری سازگار با پارادایم پست مدرن است که با تأکید بر پیچیدگی و تنوع آزمون و تجربه، پارادایم اثبات‌گرایی جبرگرا را به چالش می‌کشد. (levy, 1994:169) بسیاری از رهبران و نیروها و حمایت‌کنندگان گروه‌های تروریستی مانند ابوبکر بغدادی، رهبر داعش در زندگی شخصی خود، چنین آشوب‌هایی را تجربه کرده اند. (<http://www.entekhab.ir/fa/news>)

2-5. نظریه جرم شناسی فرهنگی

این جرم شناسی توجه خود را به ساختارهای فرهنگ رایج به ویژه رسانه‌های جمعی از جرم و کنترل جرم معطوف می‌کند و به بررسی این مساله می‌پردازد که چگونه و به چه روش‌هایی فعالیت رسانه‌ها و فرهنگ رایج، زندگی و فعالیت‌های مجرمان و خرده فرهنگ‌های آنان و اقدام‌های نظام کنترل اجتماعی و عدالت کیفری در زندگی روزمره با هم تلاقی پیدا می‌کنند. این جرم‌شناسی جرم را به عنوان یک پدیده خرده فرهنگی تعریف می‌کند که حول ارتباط نمادین و هویت جمعی سازمان دهی می‌شود؛ از همین رو، آنان سعی می‌کنند نه فقط معنای قانون شکنی و جرم را از نظر اعضاء، خرده فرهنگ بدانند، بلکه در تلاشند تا محرک‌های رسانه ای و سایر ابعاد نمایاندن جرم و کنترل جرم و مجاری فرهنگی که از طریق آن این سیاست‌ها پیاده می‌شوند را ببینند. (بریسمن و ساوس، 1396: 19-21)

جی ام برگر و جسیکا استون در نشریه دیفنس وان به بررسی علل درونی و بیرونی گرایش افراد به گروه تروریستی داعش پرداخته‌اند. این گروه با انتشار فیلم‌های تبلیغاتی در شبکه‌های اجتماعی و نشان دادن زندگی عادی نیروهای خود و اعمال خشونت بار آن‌ها و ترجمه این فیلم‌ها به زبان‌های مختلف، اقدام به جذب نیرو از کشورهای اروپایی و عربی نموده است. این فیلم‌ها با انتشار مفاهیمی چون، دعوت به مهاجرت و ترک وطن و پیوستن به وطن واقعی که همان سرزمین‌های اشغال شده توسط گروه خلافت اسلامی است، اقدام به جذب نیرو و کمک‌های مالی می‌نمایند... به گزارش خبرگزاری رادیو اروپای آزاد، تعداد این افراد بیش از هفده هزار نفر عنوان شده است. (<https://www.mehrnews.com/news/2515743/>)

2-6. جرم شناسی صلح طلب یا عدالت اجتماعی

جرم‌شناسی صلح‌طلب، رویکردی است که بر درمان، بازسازی، جایگزینی زندان، میانجیگری و نوعی نگاه عدالت اجتماعی که در آن به همه اشخاص بایستی فرصت‌های برابر برای موفقیت در زندگی کردن داده شود، تمرکز می‌نماید. (Kleniewski, 1977) به نظر هاروی، نیاز مفهومی نسبی است. احتیاجات و نیازهای انسانی ثابت نیستند؛ زیرا مقولاتی وابسته به محور انسان می‌باشند و به موازات تحول جامعه، شعور و در نتیجه نیاز تحول می‌یابد. بر پایه عدالت اجتماعی جامعه باید برای کاهش خطرات اجتماعی در نواحی پر خطر مخارج بیشتری تقبل کند. اقدام به چنین کاری خود تأمین عدالت اجتماعی است و همین امر درباره تخصیص منابع اضافی به گروه‌هایی که نیازمند خدمات بیشتری هستند، نیز صادق است. به نظر هاروی

پسندیده است به گروه‌های شدیداً نیازمند خدمات اضافی داده شود؛ زیرا آن‌ها در بهره‌گیری از این خدمات دارای سابقه نیستند و به مصرف آن‌ها عادت ندارند. این مسئله به‌ویژه در مورد خدمات تحصیلی و درمانی برای گروه‌های بسیار فقیر، مهاجران جدید و مانند آن‌ها صادق است؛ از همین‌رو، در چارچوب جغرافیایی، تخصیص منابع اضافی برای جبران مشکلات اجتماعی و طبیعی خاص هر منطقه لازم است. هاروی معتقد است برای کاهش جرایم و آسیب‌های اجتماعی باید نظام توزیع عادلانه، کارآمدترین شود و در راستای رفع نیازهای اساسی انسانی اقدام نمود. (هاروی، 1376: 102) لذا تامین کنندگان مالی تروریسم با تامین نیازهای اعضای گروه‌های تروریستی و ارائه خدمات، آن‌ها را به سوی نیل به اهداف خود سوق می‌دهند.

2-7. نظریه خنثی سازی جرم

براساس این نظریه، مجرمین برای اینکه تصویر ذهنی و قبیح جرم را از ذهن خود زدوده و آسان تر مرتکب جرم شوند، با استفاده از روش‌ها و فنونی به توجیه اعمال و رفتار مجرمانه خود می‌پردازند. این فنون شامل، انکار مسئولیت از سوی بزهکار و قربانی اوضاع و شرایط دانستن خود، انکار قربانی و بیان این که او خود در ایجاد این شرایط نقش داشته است، انکار ضرر و زیان و مثبت دانستن عمل خود، محکوم کردن محکوم کنندگان و متهم کردن آنها به فساد و کشتار و اعمال مجرمانه و خصمانه دیگر و توسل به علقه‌های برتر و انجام عمل مجرمانه برای هدف بزرگتر و گروه مورد علاقه مانند مردم یک کشور یا خانواده. (رحیمی نژاد، 1393: 102) دیدگاه تامین کنندگان مالی تروریسم نیز از این نظریه پیروی می‌کند؛ براین اساس، این تامین کنندگان، دخالت دولت‌های خارجی و ظلم‌هایی که در اثر سیاست‌های ثروت اندوزانه و با هدف عقب مانده نگه داشتن مردم کشورهای غرب آسیا و آفریقایی در طول تاریخ اجرا گشته را به عنوان دلایل خنثی کننده جرم در نظر گرفته و در مقابله با اهداف این کشورها، اقدام به حمایت مالی از گروه‌های تروریستی می‌نمایند.

3. اهداف تامین کنندگان مالی تروریسم

تامین کردن مالی تروریسم انگیزه‌ها، علل و عوامل متعددی دارد که توسط قوانین، سیستم‌ها، ارزش‌ها و اندیشه‌های مختلف اداره می‌شود و به طور یکسان بر رفتار افراد و دولت‌ها تاثیر می‌گذارد، که ممکن است منجر به ظهور برخی از پدیده‌های جدید در جامعه بین‌المللی شود، و این پدیده شرایط سیاسی، اقتصادی و اجتماعی بین‌المللی را به شکل منفی و یا مثبت تحت تاثیر قرار می‌دهد. (ملکاوی، 2014: 6) انگیزه‌ها و اهداف تامین کنندگان مالی تروریسم را می‌توان بدین شرح بیان نمود:

- 1-3. انگیزه‌های سیاسی: تروریسم سیاسی در همه جوامع، خواه قدیمی و خواه مدرن، به شکلی ظاهر می‌شود؛ از همین رو، زمانی که طبقه حاکم از طریق تسلط بر امتیازات و دستاوردها و عدم شرکت دادن همگان در حکومت، تروریسم سیاسی خود را علیه طبقه محکوم اعمال می‌کند، در این صورت روش‌های صلح‌آمیز بی‌اثر بوده و تنها گزینه خشونت مطرح خواهد بود. (سعید العزوی، 2014: 46)
- 2-3. انگیزه‌های اقتصادی: ظواهر عوامل اقتصادی با عملیات تروریستی مرتبط است، به گونه‌ای که وضعیت فقر، بیکاری، نبود عدالت اجتماعی، فساد، ساخت اسلحه و خرید و فروش آن، همه عواملی هستند که تولید و گسترش پدیده تروریسم و رشد قابل توجه آن هستند. (عبدالکریم، 2018: 8)
- 3-3. انگیزه‌های اجتماعی: فقدان روح عدالت، فروپاشی خانواده، نبود گفتگو و ضعف حس تعلق به جامعه، مسائلی هستند که به ساخت و رشد این پدیده کمک کردند. بنابراین

در نتیجه‌ی این تحولی که گاه، گروه‌های جامعه را تحت تاثیر قرار می‌دهد، این گروه‌ها مجبور می‌شوند مواضع و نگرش خود را نسبت به قدرت موجود یا طبقه حاکمه تغییر دهند و این امر سبب می‌شود که این گروه‌ها به اعمال تروریستی روی بیاورند و منجر به اعمال خشونت می‌شود. (عبدالکریم، 2018: 8)

3-4. عوامل مرتبط با فناوری: حامیان و خود سازمان‌های تروریستی می‌کوشند تا از طریق انقلاب اطلاعاتی، زیرساخت‌های دشمنان خود را از بین ببرند و محیط مناسبی را برای خود خلق کنند تا به گسترش بیشتر قلمرو آنها کمک کند و با این شرایط بتوانند به شکل قابل توجهی به وضعیتی فرامرزی دست پیدا کنند.

3-5. انگیزه‌های دینی: درک نادرست از دین و اصول و باورهای دینی و نیز به کارگیری مکاتب تکفیری در خارج از مرزها به منظور دستیابی به اهداف سیاسی، اقتصادی و اجتماعی و مخالفت با آیین‌های برخی از اقلیت‌ها در جوامعی که دارای تعدد دینی و مذهبی هستند و نیز عقاید دینی اکثریت غالب جامعه، آن‌جا که تعصبات دینی میان افراد جامعه رواج دارد، باعث می‌شود تا آن را توجیهی برای توسل به انجام اقدام‌های تهاجمی و تروریستی جهت رسیدن به چندین هدف مختلف در نظر بگیرند. (عبدالکریم، 2018: 9)

4. نقاط داغ تامین مالی تروریسم

منشأ، خاستگاه و نقطه بالقوه افراط گرایی و تروریسم که منافع جامعه بین المللی را تهدید می‌کند، به درستی مشخص نیست. وضع تهدید کننده برخی مناطق حاصل فقدان آزادی و دموکراسی، سطح پایین دانش، عدم توسعه فرهنگی، جایگاه نامناسب زنان و وضعیت نامطلوب حقوق بشر است. به عبارت دیگر توسعه نیافتگی و محرومیت مردم از حقوق سیاسی، اقتصادی و اجتماعی باعث رشد افراط گرایی، مهاجرت غیر قانونی و جرایم سازمان یافته بین المللی می‌شود. بهترین راه حل برای درمان مشکلات و معضلات توسعه همه جانبه در قالب اصلاحات سیاسی، تقویت عدالت اقتصادی و اجتماعی است. (Krueger, 2003: 119-144) فقر و دموکراسی از عوامل مهم بالقوه برای اثرگذاری بر تروریسم هستند. سطوح پایین توسعه اقتصادی به معنای کاهش فرصت‌های شغلی بوده و فعالیت‌های تروریستی را به گزینه‌ای جذاب برای افراد تبدیل می‌کند. عدم وجود فرصت‌های سیاسی نیز باعث افزایش جذابیت تروریسم شده و تا حدودی آن را توجیه پذیر می‌نماید. (Mitra, 2008, 57-61) نظم و شرایط موجود

نیازمند برنامه‌ریزی انسان دوستانه است که در آن اصل، خیر همگانی باشد و عده‌ای نسبت به عده ای دیگر برتر نباشند. (Krueger and Maleckova, 128) از همین رو، مبارزه با تروریسم نیازمند همکاری جمعی جامعه بین‌المللی است. همکاری‌هایی که از لایه‌های زیرین جوامع، با کسب آموزش و حداقل آزادی سیاسی و برابری اقتصادی و تلاش برای مبارزه با فقر حاصل شود. (Sandler, and Enders, 2004, 301-316)

5. پولشویی، منبع مالی تروریسم^۱

5-1. تعریف پولشویی

پولشویی جرمی فراملی و سازمان یافته است که به عنوان یکی از جرائم مهم اقتصادی به دنیا معرفی شده است. این جرم وابسته به جرم دیگری می‌باشد زیرا در پی ارتکاب یک جرم ابتدایی و برای مشروع و قانونی جلوه دادن ظاهر پولی است که در نتیجه عمل مجرمانه تحصیل گردیده است، به صورتی که ظاهراً آن پول ظاهری کاملاً قانونی به خود می‌گیرد و عبارت شستن پول نیز یعنی همین که با انجام اقداماتی، یک پول کثیف که مجرمانه حاصل شده است، پاک و تظهير گشته و مانند سایر اقدامات قانونی با آن برخورد شود. در واقع این جرم فعالیتی مجرمانه سازمان یافته و دراز مدت است که باعث می‌شود در بسیاری از موارد از مرزهای کشورها نیز فراتر باشد. پولشویی در معنی عام، هر نوع اقدامی که ظاهر غیر قانونی و مجرمانه هویت عواید نامشروع را تغییر داده و آن را قانونی و مشروع جلوه دهد به طوری که وانمود می‌شود که منبع آن عمل کاملاً موجه است. (زینالی، 1400، وکیل تاپ)

ماده ۲ قانون مبارزه با پولشویی مصوب ۱۳۹۷ مجلس شورای اسلامی، پولشویی را این گونه تعریف می‌کند: "هر نوع کسب مال و دارایی که منشاء مجرمانه داشته باشد یا از عواید آن به هر نحوی استفاده شده باشد، مصداق پولشویی است. همچنین پنهان کردن منشاء، منبع و محل، نقل و انتقال یا جابجایی یا مالکیت عوایدی که در نتیجه جرم تحصیل شده باشد، همه این مصداق را دارد." (<https://rc.majlis.ir>)

5-2. مراحل پولشویی: پولشویی شامل سه مرحله است:

الف) مرحله جایگذاری یا تزریق پول‌های کثیف به سیستم پولی - مالی یا انتقال آن. در این مرحله عواید مجرمانه با هدف وارد کردن به سیستم پولی کشور از حالت نقدی خارج و به

¹Money laundering

ابزارهای مالی مانند تبدیل به خانه یا ابزارهای پولی مانند چک و برات تبدیل گردد. در این فرآیند بسیار اتفاق می‌افتد که مبالغ بالا به قطعات کمتر تقسیم می‌گردد تا بتواند در موسسات داخلی سپرده گذاری شود یا به خارج از مرزها منتقل گردد.

ب) مرحله لایه چینی یا جدا کردن رابطه وجوه حاصله و عواید با مبدا آن. هدف این مرحله که با انجام سلسله اقدامات پیچیده صورت می‌گیرد مشخص نبودن حسابرسی کردن و شناخت منبع اصلی عواید است. پریسک ترین مرحله پولشویی این قسمت می‌باشد زیرا در این مرحله امکان به دام افتادن در چنگ قانون بسیار بیشتر است. در این مرحله سعی می‌گردد با ایجاد معاملات مختلف منشا واقعی پول کتمان گردد.

ج) مرحله ادغام یا یکپارچه سازی. همانطور که از نام این مرحله پیداست در این قسمت عواید ناشی از پولشویی در سیستم مالی مشروع ادغام می‌شود تا ظاهری مشروع به خود بگیرد. (زینالی، 1400، وکیل تاپ)

3-5. انواع پولشویی

با توجه به اینکه پولشویی یک جرم فراملی می‌باشد. یعنی فعالیت‌های پولشویی در جهت تبدیل و انتقال و پنهان کردن منبع آن فقط محدود و منحصر به مرزهای داخلی یک کشور نمی‌باشد. جرم پولشویی در یک تقسیم بندی کلی به چهار نوع تقسیم می‌گردد:

الف) پولشویی داخلی: در این نوع جرم هم فعالیت‌های مجرمانه داخل مرزهای یک کشور اتفاق افتاده است هم فرآیند پاکسازی و قانونی جلوه دادن آن؛

ب) پولشویی بیرونی: این نوع جرم دقیقاً بر خلاف مورد اول می‌باشد یعنی هم فعالیت‌های مجرمانه (یعنی جرم اولیه) در خارج از کشور صورت گرفته است هم فرآیند قانونی جلوه دادن آن؛

ج) پولشویی وارداتی: چنانچه جرم ابتدایی در خارج از کشور انجام گردد اما عواید مجرمانه در داخل کشور تبدیل گردد؛

د) پولشویی صادراتی: چنانچه جرم منشا در داخل مرزهای یک کشور اتفاق افتد و عواید حاصل از جرم در خارج مورد پولشویی قرار بگیرد. (زینالی، 1400، وکیل تاپ)

4-5. مجازات پولشویی در قوانین ایران

اصل مال و درآمد و عواید حاصل از ارتکاب جرم منشأ و جرم پولشویی (و اگر موجود نباشد مثل یا قیمت آن) مصادره می‌شود؛ چنانچه جمع اموال، درآمدها و عواید مذکور تا ده میلیارد

ریال باشد به حبس تعزیری درجه پنج (حبس بیش از دو تا پنج سال) و ارقام بیشتر از آن به حبس تعزیری درجه چهار (حبس بیش از پنج تا ده سال) و در هر دو مورد به جزای نقدی معادل وجوه با ارزش مالی که مورد پولشویی واقع شده محکوم می‌شوند. (زینالی، 1400، وکیل تاپ)

5-5. دادگاه رسیدگی کننده به جرم پولشویی

باتوجه به اصلاحات انجام شده در قانون مبارزه با پولشویی و باتوجه به اهمیت جرم پولشویی مطابق با ماده ۱۱ قانون مبارزه با پولشویی در صلاحیت شعب خاصی از دادگاه‌های تهران می‌باشد. لذا در صورت تشخیص می‌توان این شعبات ویژه را در مرکز استان‌های دیگر نیز تاسیس کرد. (زینالی، 1400، وکیل تاپ)

6. مبارزه با پولشویی در ایران

به باور ناظران، پولشویی سبب می‌شود تا افزایش نقدینگی و درآمدهای ارزی کشور که به طور ناصحیح در صورت‌های مالی درج شود، دولت‌مردان را به اشتباه انداخته و به تصور غیر واقع افزایش سرمایه و درآمدهای دولت، سیاست‌گذاری‌های مالی و پولی کشور را متأثر سازد. به همین جهت دولت‌ها قادر نخواهند بود، کنترلی بر امور مالی و اقتصادی خویش داشته و تعادل مناسبی را در بودجه تنظیمی و مصوب برقرار کنند. در قانون اساسی ۲ اصل ۴۶ و ۴۷ می‌گوید که هر گونه کسب و کار مشروع و مالکیت خصوصی از راه مشروع مورد قبول قانون است و همچنین براساس اصل ۴۹ قانون اساسی دولت موظف است ثروت‌های ناشی از ربا، غصب، رشوه، اختلاس، سرقت، قمار، سوء استفاده از موقوفات، سوء استفاده از مقاطعه‌کاری‌ها و معاملات دولتی را غیرمشروع و جرم قلمداد کند.

جمع‌آوری و کسب اخبار و اطلاعات مرتبط و تجزیه و تحلیل و طبقه‌بندی فنی و تخصصی آنها در مواردی که قرینه‌ای بر تخلف طبق مقررات وجود دارد، تهیه و پیشنهاد آیین نامه‌های لازم در خصوص اجرای قانون به هیات وزیران، هماهنگ کردن دستگاه‌های ذیربط و پیگیری اجرای کامل قانون در کشور، ارزیابی گزارش‌های دریافتی و ارسال به قوه قضاییه، تبادل تجارب و اطلاعات با سازمان‌های مشابه در دیگر کشورها از جمله وظایف شورای عالی مبارزه با پولشویی است. معرفی جرم پولشویی بدون در نظر گرفتن فرآیند آن کامل نخواهد بود زیرا عمل پولشویی باید به طوری انجام شود که با آن، پول کثیف، پاک و پول خاکستری قابل احترام شود. به گفته صاحب‌نظران به ناچار این امر با توسل به معاملات حقیقی یا صوری برای

گمراه کردن مقام‌های مسوول از جمله بازرس‌ها و ناظران قانونی صورت می‌گیرد. القای شبهه، محور اصلی در این فرآیند است تا با انجام معاملات مختلف ریشه مجرمانه یا غیرقانونی مال، مبهم شود.

مهم‌ترین مقرراتی که در ایران برای مبارزه با تامین مالی تروریسم انجام شده است، لایحه مبارزه با تامین مالی تروریسم است که در تاریخ 1389/4/29 توسط هیات وزیران تصویب شد. در مقدمه این لایحه آمده است مقابله با تروریسم مستلزم قطع منابع اقتصادی گروه‌ها و سازمان‌های تروریستی است و چون لازمه این امر تقویت تدابیر تقنینی و اجرایی در جهت مبارزه با اشکال مختلف تامین مالی تروریسم است، لذا لایحه مبارزه با تامین مالی تروریسم تهیه شده است؛ علاوه بر قوانین و مقررات فوق‌الذکر، ایران عضو بعضی از معاهدات جهانی ضدتروریستی است، اما مساله اصلی، استفاده از قوانین داخلی به منظور اجرایی کردن دقیق معاهدات مذکور است. کشور ایران تاکنون عضو بسیاری از کمیسیون‌های مبارزه با تامین مالی تروریسم شده است؛ علاوه بر این، قانون مبارزه با پولشویی 1386 و همچنین آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی 1388 را تصویب نموده است. نتایج حاصل از تحقیق حاضر بیانگر این است که حقوق ایران با حقوق بین‌الملل در زمینه تامین مالی تروریسم منافاتی ندارد و ایران با وجود اینکه از مجموع 11 کنوانسیون بین‌المللی موجود در زمینه تامین مالی تروریسم تنها به عضویت کنوانسیون مقابله با تامین مالی تروریسم (7 اکتبر 1999م.) درنیامده است، اما مفاد آن کنوانسیون را نیز رعایت می‌نماید.

قانون اصلاح قانون مبارزه با پولشویی مصوب مجلس و در تاریخ 1397/07/03 و آخرین اصلاح 1398/12/12.

این قانون مشتمل بر سیزده ماده در جلسه علنی روز سه شنبه 1397/7/3 مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ 1397/10/15 از سوی مجمع تشخیص مصلحت نظام با تایید ماده 5 و اصلاح بند الف ماده 1 و بند پ ماده 2 و بند ب ماده 8 و الحاق یک تبصره به این بند و همچنین اصلاح بند د و تبصره 4 بند ذ ماده 8 موافق با مصلحت نظام تشخیص داده شد و به امضای علی لاریجانی، رئیس مجلس وقت شورای اسلامی رسید.

برخی از مواد قانون پولشویی عبارتند از:

ماده 2: هر دارایی که مادی یا غیر مادی بوده یا به صورت مشروع یا غیر مشروع بدست آمده باشد. منظور از مال حاصل از جرم در قانون مبارزه با پولشویی و اصلاحات آن مصوب سال ۹۷، هر دارایی است که به صورت مستقیم یا غیر مستقیم از جرم منشا حاصل شده باشد.

ماده 4: به منظور هماهنگی و پیشگیری و مقابله با جرائم پولشویی و تأمین مالی تروریسم، شورای عالی مقابله و پیشگیری از جرائم پولشویی و تأمین مالی تروریسم به ریاست وزیر امور اقتصادی و دارایی و با عضویت تعدادی از وزرا و روسا و سه نفر از نمایندگان مجلس شورای اسلامی به عنوان ناظر، تشکیل می‌شود.

ماده 5: کلیه صاحبان مشاغل غیر مالی و موسسات غیر انتفاعی، اشخاص حقیقی و حقوقی موظف به اجرای قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم می‌باشند.

ماده 6: کلیه سازمان‌ها و اشخاص حقوقی و بازرسان مکلفند تا اطلاعات مورد نیاز در اجرای این قانون را طبق مصوبات هیات وزیران حسب درخواست شورا یا مرکز اطلاعات مالی به آنها ارائه نمایند.

ماده 7: اشخاص، نهادها و دستگاه‌های مشمول این قانون را مکلف به رعایت ارائه گزارش، اسناد و مدارک با تفصیل انواع معاملات ممکن، لازم می‌نماید.

ماده 8: اطلاعات و اسناد گردآوری شده در اجرای این قانون، صرفاً در جهت رسیدگی به جرائم استفاده می‌شود. افشای اطلاعات و اسناد یا استفاده از آنها به نفع خود یا دیگری به طور مستقیم یا غیر مستقیم توسط ماموران دولتی یا سایر اشخاص مقرر در این قانون ممنوع بوده و متخلف به مجازات حبس تعزیری درجه پنج محکوم خواهد شد.

ماده 9: اصل مال و درآمد و عواید حاصل از ارتکاب جرم منشأ و جرم پولشویی مرتکبین جرم پولشویی صادره می‌شود و مرتکبین محکوم می‌گردند.

رعایت قوانین مبارزه با پولشویی و عدم تأمین مالی تروریسم تا آنجا در سیستم بانکداری ایران عملیاتی شده است که بانک‌ها در شرایط اختصاصی افتتاح حساب سپرده اقدام به اخذ تعهداتی از وام‌گیرندگان بدین شرح می‌نمایند: "با توجه به قانون مبارزه با پولشویی مصوب 1386/11/2 مجلس شورای اسلامی و آئین نامه و دستورالعمل اجرایی آن، بدینوسیله بابت تمامی حساب‌های مفتوحه به نام اینجانب در آن شعبه متعهد و ملتزم می‌شوم ضمن رعایت مواد قانونی و مقررات مربوطه از هر گونه اقدامی که منجر به پولشویی گردد، خودداری نموده و همچنین به اشخاص ثالث اجازه استفاده از حساب‌ها و خدمات بانک و ابزارهای بانکداری الکترونیکی خود را ندهم و اعلام می‌نمایم اطلاعات ارائه شده بر اساس آخرین تغییرات می‌باشد

و به علاوه متعهد و ملتزم می‌شوم هرگونه تغییر در کد و نشانی پستی/اثبتی و سایر تغییرات را در کوتاه ترین زمان ممکن به مراجع قانونی ذیربط اطلاع داده و مستندات تغییرات را به شعبه استفاده کننده حساب‌های خود اعلام نمایم." (Mellal Credit Institution)

7. تعهدات بین المللی ایران

مساله مبارزه با پولشویی و جلوگیری از فعالیتهای تروریست‌ها از طریق کمک مالی به آنها در قرن 19 دغدغه تعدادی از کشورها قرار گرفت تا این که سازمان اف‌ای‌تی‌اف¹ یا گروه ویژه اقدامات مالی که یک سازمان غیردولتی است در سال 1989م. (1367) توسط گروه جی 7 تشکیل گردید تا سیاست‌ها و استانداردهای مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم را وضع و ارتقا دهد. این سازمان در سال 2012م. 49 توصیه را به عنوان استانداردهای این سازمان برای مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم ابلاغ کرد که کشورهای عضو موظف شدند یا قوانینی برای رعایت این توصیه‌ها تصویب کنند و یا قوانین فعلی خود را ارتقاء دهند. این گروه همه کشورهای جهان را بر اساس پایبندی به این توصیه‌ها به چهار دسته استاندارد، در حال پیشرفت، غیرهمکار و لیست سیاه دسته بندی کرد و از بین همه کشورهای جهان، نه کشور را به دلیل عدم پایبندی به استانداردهای جهانی مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم در لیست سیاه قرار داده و به خصوص دو کشور کره شمالی و ایران را در جایگاهی فراتر از لیست سیاه قرار داده و توصیه شده است علیه آنها «اقدامات متقابلانه» انجام شود.

واکنش مسئولین کشور در موضوع این معاهده دارای اختلافات فراز و نشیب بسیاری بوده و هست؛ به طوری که برخی آن را کاملا به سود ایران و خروج ایران از لیست سیاه و نیز به عنوان یکی از مهم‌ترین پیش نیازهای ارائه هرگونه ارتباط و ارائه خدمات بانکی و اعتباری و مالی از سوی بانک‌ها و موسسات مالی به دیگر دانسته و عده ای آن را برخلاف منافع ملی می‌دانند و کاپیتولاسیونی دیگر قلمداد کرده‌اند، (نشریه آفرینش دیلی، 2016/9/6) و مفاد ظاهری این پیمان را وابسته به دیگر تصمیماتی مانند تصمیمات وزارت خارجه امریکا می‌دانند؛ چرا که بیشترین پیگیری و فشار برای کشاندن ایران به این معاهده توسط امریکا صورت می‌گیرد. مقامات آمریکایی نظیر: مایک پمپئو، وزیر خارجه وقت، سناتور تام کاتن، نماینده جمهوری خواه

¹ FATF =Financial Action Task Force

ایالت آرکانزاس در مجلس سنا، دیوید کوهن معاون وقت وزیر خزانه‌داری از جمله این مسئولین هستند.

از اقداماتی که ایران در این راستا انجام داد، لایحه "قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم" بود که دولت روحانی تهیه و در سال 1394 به مجلس فرستاد و مورد تصویب مجلس شورای اسلامی قرار گرفت. در این قانون ذکر شده "اعمالی که افراد، ملت‌ها، یا گروه‌ها و یا سازمان‌های آزادی‌بخش برای مقابله با اموری از قبیل سلطه، اشغال خارجی، استعمار و نژادپرستی انجام می‌دهند، از مصادیق اقدام تروریستی موضوع این قانون نیست و تعیین مصداق گروه‌های تروریستی و سازمان‌های مشمول این تبصره بر عهده شورای عالی امنیت ملی است. (خزائی، خانه ملت، 1397/3/22)

علی‌رغم انجام بندهای بسیاری از اف.ای.تی.اف توسط ایران، با این وجود مهمترین چالشی که ایران با این گروه دارد، در ملاک‌ها و شاخص‌های تروریستی یا عدم تروریستی خواندن گروه هاست. مثلاً: سازمان مجاهدین خلق (منافقین)، داعش، القاعده، طالبان، جیش العدل، النصره و نظیر آنها از نظر ایران و بسیاری کشورهای، گروه‌هایی تروریستی هستند که عملکرد آنها به طور مستند ثبت شده و آثار جنایات آنها علیه بشریت به اثبات رسیده است؛ ولی این گروه‌ها در حال حاضر تحت حمایت کشورهای اروپایی، امریکا، اسرائیل¹ و برخی مرتجعین منطقه قرار دارند. هرچند باور تروریستی بودن مثلاً داعش، فراملی است؛ اما با این وجود، امریکا ایجاد کننده و حامی مالی و تسلیحاتی این گروه است؛ چنانکه ترامپ در مبارزات انتخاباتی خود، اوپاما و کلینتون را ایجاد کننده داعش قلمداد کرد و به طور علنی در مبارزات انتخاباتی خود اعلام کرد "باراک اوپاما داعش را بوجود آورده است." *The Guardian, Thu 11 (Aug 2016)* هم چنین، عربستان و اسرائیل در کنار آمریکا از اعضای قضایی این گروه هستند که خود تروریست پرورند و کمک‌های همه جانبه به تروریست‌ها می‌کنند و نیز اسرائیل با کمک به داعش در بمباران شدید سوریه و مداوای مجروحین داعش در تل‌آویو و نیر عربستان در تأمین مالی این تروریست‌ها فعال هستند؛ در مقابل، گروه‌های آزادی‌بخش و انقلابی همچون سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایران، جنبش مقاومت اسلامی (حماس)، جنبش جهاد

¹ رئیس کمیسیون امنیتی شورای دیالی عراق نیز امروز دوشنبه فاش کرد که پهنادهای رژیم اسرائیل حمایت گسترده‌ای از عملیات نفوذ عناصر داعش از استان صلاح الدین به استان دیالی عراق داشته اند. صادق الحسینی در گفت و گو با سایت المعلومه گفت: ارتباط داعش با اسرائیل از طریق حمایت اطلاعاتی به این گروه آشکار است. اسرائیل به ویژه در جریان عملیات نفوذ داعشی‌ها از استان صلاح الدین به سمت استان دیالی کمک اطلاعاتی به آنها از طریق پهنادهای خود کرده است. (سایت مشرق نیوز، کدخبر 987311)

اسلامی فلسطین، حزب الله لبنان، گردان شهدای الاقصی، حشدالشعبی و کتائب حزب الله عراق (سایت خبری وی. او. ای، ۱۸ فروردین ۱۳۹۸) که برای آزادی سرزمین خود مبارزه می‌کنند، در فهرست گروه‌های تروریستی وزارت خارجه آمریکا قرار می‌گیرد و انتظار دارند ایران هم این گروه‌های جبهه مقاومت را تروریست بداند و با آنها برخورد نماید.

یکی دیگر از مستمسک‌های طرفداران این معاهده، ایجاد سهولت در روابط مالی است؛ در حالی که، حسین قضاوی، معاون وزیر اقتصاد در مورد محدودیت و عدم امکان ارائه خدمات بانکی از سوی بانک‌های ایرانی به نهادهای تحریم شده کشور، اظهار داشت: «ربطی به بحث‌های مبارزه با پولشویی و FATF ندارد و این تحریم‌ها، بخش باقی‌مانده تحریم‌ها پس از برجام است که به صورت عمومی به اقتصاد کشور تحمیل شده‌است. (روزنامه دنیای اقتصاد، 2016/9/6)

یافته‌های پژوهش

تروریسم، پدیده‌ای مجرمانه و مفهومی فراملی است و همواره آمیخته با خشونت، ارباب و ترس است. اندیشمندان این حوزه، عوامل متعددی در پیدایش آن بر شمرده‌اند نظیر: بی‌سامانی اجتماعی، عدم تأمین نیازهای طبقه محروم، ناهنجاری در طبقات محروم، عوامل غیر خطی، اختلاف طبقاتی، توجیه جرم علی قربانیان، محرک‌های رسانه‌ای و خرده فرهنگ‌ها. برخی از این عوامل در ایران وجود دارد که محاسبه میزان تأثیر آن‌ها بسته به تحقیقی دیگر است. هرچند ایران خود قربانی تروریسم است و بیش از 17000 نفر توسط گروهک بظاهر مجاهدین از مردم غیر نظامی و کسبه به شهادت رسیدند.

تروریسم دارای انواعی است و دولت‌ها بر اساس اف.ای.تی.اف. ملزم به برخورد با این ناهنجاری هستند و در قوانین خود موادی برای شناسایی و مجازات مجرمین و تروریست‌ها مصوب کرده و به اجرا در می‌آورند. نکته حائز اهمیت آنکه، اتفاق نظر جهانی در مفهوم وجود دارد، ولی در بیان مصداق‌ها اختلافاتی وجود دارد و استاندارد یگانه‌ای وجود ندارد؛ به گونه‌ای که جنایات اسرائیل از نگاه آمریکا، دفاع از حقوق خود و عملیات شهادت طلبانه فلسطینیان در دفاع از کشور خود، عمل تروریستی خوانده می‌شود. مهم‌ترین عامل بقای تروریست‌ها، حمایت مالی از آنهاست که پولشویی بارزترین بستر تأمین این حمایت‌ها می‌باشد؛ بنابراین مبارزه با پولشویی از دیگر ضروریات برخورد حقوقی با این جرم است.

اهتمام جمهوری اسلامی ایران در مبارزه با تروریسم و زیرساخت تأمین مالی آن که پولشویی است منجر به تصویب قوانینی در تاریخ 1386/11/2 توسط مجلس شورای اسلامی و آئین نامه و دستورالعمل اجرایی آن در 13 ماده و تعدادی تبصره گردیده است. این قانون ضمن

ارائه تعریفی نسبتاً جامع از پولشویی و تروریسم و مجرمانه دانستن این عمل، مرتکبین را تحت پیگرد قانونی قرار داده و بدنبال بستن منفذهای پولشویی در دستورالعمل‌های مالی و بانکی کشور است. از نظر قوانین جمهوری اسلامی ایران هر فردی اعم از حقیقی یا حقوقی، شرکت‌ها، نهادها و موسسات که اقدام به پولشویی نمایند، مصداق مجرم را پیدا کرد و توسط قانون تحت تعقیب قرار می‌گیرند و بدین وسیله راههای امکان استفاده از این عمل مجرمانی در حمایت مالی از تروریسم حتی در خارج از مرزها را مسدود نموده است.

منابع و مأخذ:

1. آن، آر. سورت دیویس و گراهام سالت مارش، 1376، پولشویی، ترجمه نصرالله امیر بشیری، معاونت آموزش ناجا.
2. ابوالمعالی، خدیجه، «نظریه‌های جرم شناسی و بزه کاری با تأکید بر شناخت اجتماعی»، چاپ اول، انتشارات ارجمند، سال 1389
3. باندورا، آلبرت، «سازوکارهای بی‌قیدی اخلاقی»، ترجمه سید حسین محمدی نجم، دوره عالی جنگ دانشکده فرماندهی و ستاد پاسداران انقلاب اسلامی، چاپ اول، سال 1381
4. بریسمن، اوی و ساوس، نیگل، «جرم شناسی فرهنگی سبز: راهبردهای جدید در جرم شناسی انتقادی»، ترجمه اسمعیل رحیمی نژاد و مهدی بابایی، انتشارات مجد، سال 1396
5. بستگانی، بهروز، «سواستفاده از صنعت بیمه برای فعالیت‌های پولشویی»، تازه‌های جهان بیمه، شماره‌های 127 و 128، سال 1387
6. به نقل از خبرگزاری مهر، <https://www.mehrnews.com/news/2515743/>، چرایی پیوستن جوانان اروپایی به داعش/ دلایل فردی و غیرفردی، سال 1393
7. به نقل از سایت انتخاب، <http://www.entekhab.ir/fa/news/190875/>، جزییات تازه از زندگی خصوصی رهبر خطرناک ترین گروه تروریستی جهان، ابوبکر بغدادی، سال 1393
8. به نقل از سایت خبری-تحلیلی الوقت، <http://alwaght.com/fa/News/47472/>، چرا جوانان اروپایی جذب داعش می‌شوند؟، سال 1395
9. به نقل از مشرق نیوز، <https://www.mashregnews.ir/>، تفاوت طالبان و القاعده چیست؟ سال 1393
10. به نقل از ویکی پدیا، <https://fa.wikipedia.org/wiki/>، ایدئولوژی داعش، سپتامبر 2017

11. پرتال خبری سبک زندگی برترین‌ها، «مشهورترین گروه‌های تروریستی در همسایگی ایران»، سال 1395، <https://www.bartarinha.ir>
12. توکلی، سعید، 1391، راهبردهای تروریسم، فصلنامه آفاق امنیت، سال پنجم، ش. شانزدهم.
13. جوانمرد، بهروز، «نظریه‌های بی‌سازمانی اجتماعی و فشار»، تعالی حقوق، سال سوم، شماره 12، سال 1390
14. حاجیانی، ابراهیم و ضمیری، عبدالحسین، 1389، پژوهش‌ها و مطالعات تروریسم، تهران: پژوهشکده تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام، صص 41-40. به نقل از چارنی، 2003.
15. خبیری، کابک و دربندی، مارال، حقوق بین‌المللی و مسئله تروریسم، فصلنامه علمی مطالعات روابط بین‌المللی، دوره چهارم، ش. 17، زمستان 1390.
16. خزائی، احمد، خانه ملت - خبرگزاری مجلس، "موافقان و مخالفان FATF چه می‌گویند؟" 1397/3/22.
17. دائرة المعارف بریتانیکا، The New Encyclopedia Britannica, vol. 11, Micropaedia, 1996.
18. درشاوتیز، آلانام، «تروریسم چرا عمل می‌کند؟ کتاب شناسی تفصیلی تروریسم»، مرکز انتشارات علمی دانشگاه آزاد اسلامی، چاپ اول، سال 1383
19. دیویس رو آن با سورث و گراهام سالت مارش، پولشویی، ترجمه نصرالله امیر بشیری، معاونت آموزش ناجا، سال 1376
20. رایبسنون، جفری، «شستشوی پول آلوده»، ترجمه آلبرت برناردی، چاپ اول، کلک آزادگان، 1381
21. رحیمی نژاد، اسمعیل، «جرم شناسی»، چاپ سومف انتشارات فروزش، سال 1393
22. رئیس، لیلا، حیدرقلی زاده، جعفر، «بررسی تروریسم دولتی آمریکا و تاثیر استراتژی آن کشور بر امنیت کشورهای حوزه خلیج فارس و خاورمیانه از منظر حقوق بین‌الملل، در آمریکا و تروریسم»، مجموعه مقالات کنفرانس بین‌المللی عملکرد دولت آمریکا در غرب آسیا از منظر حقوق بشردوستانه»، زیر نظر سهراب صلاحی، انتشارات پژوهاک عدالت، چاپ اول، سال 1396
23. زرنشان، شهرام، «شورای امنیت و تعهدات دولت‌ها برای مقابله با تروریسم»، مجله حقوقی بین‌المللی، شماره 36، سال 1386

24. زینالی، حسین، پولشویی به چه معناست؟، سه شنبه، 1 تیر 1400. <https://vakiltop.com>.
blog > money >
25. سخاوت، جعفر، «جامعه شناسی انحرافات اجتماعی»، انتشارات دانشگاه پیام نور، سال 1374
26. سعید العزاوی، سهی، «خشونت و تروریسم، پژوهشی تحلیلی در خصوص گزاره‌های غربی و عربی اسلامی»، پایان نامه دکتری دانشگاه بغداد، سال 2006
27. سلیمانی، رضا، 1385، آشفته‌گی معنایی تروریسم، مجله علوم سیاسی، ش. 36، به نقل از J. Angelo. Corlett, Terrorism: A Philosophical Analysis (Dordrecht / Boston/ London, Kluwer Academic Publishers, 2003), P.118.
28. سلیمی، علی و داوری، محمد، «جامعه شناسی کجروی: مجموعه مطالعات کجروی و کنترل اجتماعی»، جلد اول، زیر نظر غلامرضا صدیق، پژوهشکده حوزه و دانشگاه، سال 1380
29. صفاری، علی، «درآمدی بر جرم شناسی انتقادی و انواع آن»، علوم جنایی، مجموعه مقالات در تجلیل از استاد دکتر آشوری، انتشارات سمت، سال 1388
30. طیب، علی رضا، پاییز 1380، تروریسم در فراز و فرود تاریخ (به نقل از Liqueur, p.5)، مجله راهبرد، ش. 21.
31. عبدالله خانی، علی، 1386، تروریسم شناسی، تهران: موسسه مطالعات و تحقیقات بین المللی ابرار معاصر.
32. عبدالکریم حسین، ایمن، «تروریسم، عوامل و انگیزه‌ها و تاثیر آن بر صلح و امنیت بین المللی»، مجموعه نشریات مرکز مطالعات و برنامه ریزی بیان، سال 2018
33. فلسفی، هدایت الله، «صلح جاویدان و حکومت قانون»، انتشارات نشر نو، سال 1390
34. فیرحی، داود و ظهیری، صمد، پاییز 1385، رهیافت‌های موجود در تحلیل پدیده تروریسم، فصلنامه سیاست، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دوره 38، ش. 3.
35. کریمی، سحر، «نحوه و چگونگی پیدایش و شکل گیری گروه‌های تروریستی: بررسی موردی دولت اسلامی عراق و شام»، ماهنامه پژوهش ملل، دوره اول، شماره دوم، سال 1394
36. معین، محمد، 1386، فرهنگ معین، چ. سوم، تهران: نشر زرین.
37. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، تاریخ تصویب 1397/11/3، شماره ۹۵۸۲۰/۳۴۷، <https://rc.majlis.ir> ،
38. ملکاوی، عصام، «علل جهانی تروریسم»، دانشگاه عربی علوم امنیتی نایف، مراکش، 2014
39. موسسه مالی اعتباری ملل، Mellal Credit Institution.

40. نجفی ابرند آبادی، علی حسین و گلدوزیان، حسین، «جرم‌شناسی پست مدرن و رویکرد آن به جرم و علت‌شناسی جنایی»، پژوهش حقوق کیفری، سال ششم، شماره بیست و سوم، سال 1397
41. نجفی ابرند آبادی، علی حسین، «تقریرات درس جرم‌شناسی و تروریسم»، دوره دکتری حقوق تخصصی حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشگاه پردیس قم، سال 1386
42. نساج، حمید و نظری، مینا و چوررنجبر، مهدیه، «شناسایی و تامین منابع مالی داعش»، فصلنامه حبل‌المتین، سال چهارم، شماره یازدهم، سال 1394
43. نوربها، رضا، «زمنه جرم‌شناسی»، انتشارات گنج دانش، چاپ دوم، سال 1380
44. وایت، رابرت و هینس، فرد، «جرم و جرم‌شناسی: مجموعه مطالعات کجروی و کنترل اجتماعی»، ترجمه علی سلیمی، انتشارات پژوهشکده حوزه و دانشگاه، سال 1383
45. ورده، ابراهیم، «الاضرار الجانبیه للحرب المالیه علی الارهاب»، فی www.mondeplear.com/novol/articles/wada.htm
46. هاروی، دیویس، «عدالت اجتماعی و شهر»، ترجمه فرخ حسامیان و همکاران، انتشارات شرکت پردازش و برنامه ریزی شهری، سال 1376
47. الهویی نظری، حمید و فامیل زوار جلالی، امیر، «مسئولیت بین المللی دولت‌های تامین کننده مالی تروریسم»، فصلنامه مطالعات حقوق عمومی، دوره 47، شماره 3، سال 1396.
48. سایت مشرق نیوز، کمک پهبادی گسترده رژیم اسرائیل به داعش، کدخبر 987311. <https://www.mashregnews.ir>
49. روزنامه دنیای اقتصاد، ۲۰۱۶-۰۹-۰۶، donya-e-eqtasad.com.
50. سایت خبری وی. او. ای. (VOA)، کدام سازمان‌ها و گروه‌های مورد حمایت جمهوری اسلامی در لیست ... ۱۸ فروردین ۱۳۹۸، <https://ir.voanews.com>.
51. سرمقاله نشریه آفرینش دیلی، ۲۰۱۶-۰۹-۰۶، afarineshdaily.ir.
52. Adames. James, The Financing of terror London: New English Library, 1986
53. Clutter buck, Richard, Drugs, Crime and Corruption, Mc Millan press, 1995, p.103
54. CTITF Working Group Report, Tackling the Financing of Terrorism, CTITF publication series, October 2009
55. Kleniewski, N.C, Cities, change and conflict, Boston, Boston University press, 1977
56. Kramer, W.Michael, "Hanging Gobal Money Laundering Out To Dry", on www.AcFe.com

57. Krueger, A.B. and J. Maleckova (2003), "Education, Poverty and Terrorism: Is There a Casual Connection?", Journal of Economic Perspectives, Vol. 17, No. 4
58. Laundering Digital Money, on: www.cs.utah.edu/kmay.lookdigital/laundry.html
59. Levy, D. Chaos Theory and Strategy: Theory, Application and Managerial Implication, Strategic Management Journal, Vol. 15, 167-178. 1994
60. M. Jost, Patrike & Sandhu, Hargit Singh, "The Hawala Alternative Remittance System & Its Role In Money Laundering", Interpol General Secretariate, Lyon, January 2001 on www.Interpol.int/public/financial_crime/money_laundering/Hawala/default.asp
61. Matsueda, Ross, Sutherland, Edwin H.: Differential Association Theory and Differential Social Organization, SAGE Knowledge Publication, 2014,
62. Merton, R. K., Social Theory and Social Structure, New York, 1968
63. Mitra, Siddharta (2008), "Poverty and terrorism", Economics of Peace and Security Journal, Vol. 3, No. 2
64. Neal Hall, Money laundering, on: www.justice4you.org/money-laundry.html
65. Sandler, T. and Enders, W (2004), "An Economic Perspective on Transnational Terrorism." European Journal of Political Economy, Vol. 20, No. 2.
66. The Guardian, "Donald Trump calls Obama the 'founder of Isis. Here's Who Really Started It.'" Thu 11 Aug 2016 07.20 BST.